

Υπόθεση C-244/20

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

8 Ιουνίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Ισπανία)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

28 Μαΐου 2020

Αναιρεσείουσα:

F.C.I.

Αναιρεσίβλητο:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αίτηση της FCI (στο εξής: αναιρεσείουσα) με αίτημα την αναίρεση της απόφασης του Juzgado de lo Social n.º 1 de Reus (δικαστηρίου εργατικών διαφορών αριθ. 1 Reus, Ισπανία), της 12ης Δεκεμβρίου 2018, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της με αίτημα τη χορήγηση σε αυτήν σύνταξης χηρείας λόγω θανάτου του συντρόφου της σε καθεστώς ελεύθερης ενώσεως.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Εξακρίβωση της συμβατότητας προς το δίκαιο της Ένωσης κατάστασης στην οποία, ως αποτέλεσμα απόφασης του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ισπανία) και της επακόλουθης νομοθετικής μεταρρύθμισης, δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα σε σύνταξη χηρείας ή καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής η πρόσβαση στην παροχή αυτή, στους επιζώντες συντρόφους σε καθεστώς ελεύθερης ενώσεως που διαμένουν στην Καταλονία, λόγω μη εκπλήρωσης τυπικής προϋπόθεσης.

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Πρέπει να κηρυχθεί ανίσχυρο, ή να θεωρηθεί ανίσχυρο, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 79/7, της [19]ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, το οποίο εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής τις παροχές προς επιζώντες και τις οικογενειακές παροχές, διότι αντιβαίνει στη θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της ισότητας ανδρών και γυναικών, η οποία διακηρύσσεται ως ιδρυτική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο άρθρο 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως θεμελιώδες δικαίωμα στο άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στην από μακρού παγιωμένη νομολογία του Δικαστηρίου;

2. Έχουν το άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνικό μέτρο, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης [που ελήφθη ως αποτέλεσμα της απόφασης αριθ. 40/2014, της 11ης Μαρτίου 2014, του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου), της νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων που την ερμήνευσαν και της νομοθετικής μεταρρύθμισης που την έθεσε σε εφαρμογή], το οποίο –στην πράξη και δεδομένης της γενικής άγνοιας περί της ανάγκης να πληρούνται ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις και της απουσίας μεταβατικής περιόδου για τη συμμόρφωση προς αυτό– κατέστησε, αρχικώς, αδύνατη και, εν συνεχεία, υπερβολικά δυσχερή την πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας για συντρόφους στο πλαίσιο σταθερής μη έγγαμης σχέσεως συμβιώσεως διεπόμενης από τον καταλανικό Αστικό Κώδικα;

3. Έχει μια τόσο θεμελιώδης στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρχή όπως αυτής της ισότητας ανδρών και γυναικών, η οποία αναγνωρίζεται ως ιδρυτική αρχή στα άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου, η οποία αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα στο άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτές εθνικό μέτρο, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης [που ελήφθη ως αποτέλεσμα της απόφασης αριθ. 40/2014, της 11ης Μαρτίου 2014, του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου), της νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων που την ερμήνευσαν και της νομοθετικής μεταρρύθμισης που την έθεσε σε εφαρμογή], το οποίο –στην πράξη και δεδομένης της γενικής άγνοιας περί της ανάγκης να πληρούνται ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις και της απουσίας μεταβατικής περιόδου για τη συμμόρφωση προς αυτό– κατέστησε, αρχικώς, αδύνατη και, εν συνεχεία, υπερβολικά δυσχερή την πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας για

συντρόφους στο πλαίσιο σταθερής μη έγγαμης σχέσεως συμβίωσης διεπόμενης από τον καταλανικό Αστικό Κώδικα, αποβαίνοντας εις βάρος ενός πολύ μεγαλύτερου ποσοστού γυναικών παρά ανδρών;

4. Έχει η απαγόρευση της συνεκτιμήσεως της «γέννησης» ή, εναλλακτικώς, της «ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας», ως αιτιών ή «λόγων» δυσμενούς διάκρισης απαγορευόμενης από το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτήν εθνικό μέτρο, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης [που ελήφθη ως αποτέλεσμα της απόφασης αριθ. 40/2014, της 11ης Μαρτίου 2014, του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου), της νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων που την ερμήνευσαν και της νομοθετικής μεταρρύθμισης που την έθεσε σε εφαρμογή], το οποίο –στην πράξη και δεδομένης της γενικής άγνοιας περί της ανάγκης να πληρούνται ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις και της απουσίας μεταβατικής περιόδου για τη συμμόρφωση προς αυτό– κατέστησε, αρχικώς, αδύνατη και, εν συνεχεία, υπερβολικά δυσχερή την πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας για συντρόφους στο πλαίσιο σταθερής μη έγγαμης σχέσεως συμβίωσης διεπόμενης από τον καταλανικό Αστικό Κώδικα;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)

Άρθρο 2· άρθρο 3, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 6.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 17, παράγραφος 1· άρθρο 21, παράγραφος 1· άρθρο 33, παράγραφος 1· άρθρο 34, παράγραφος 1· άρθρο 52, παράγραφοι 1, 2, 3 και 7.

Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων: επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 17 και επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 21.

Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως.

Άρθρο 1· άρθρο 2· άρθρο 3, παράγραφοι 1, 2 και 3· άρθρο 4 και άρθρο 5.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Ley General de la Seguridad Social [γενικός νόμος περί κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως τροποποιήθηκε με τον Ley 40/2007 (νόμο 40/2007), της 4ης Δεκεμβρίου 2007, ο οποίος καταργήθηκε με το Real Decreto Legislativo 8/2015 (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 8/2015)]

Άρθρο 174 –*Σύνταξη χηρείας*–, παράγραφος 3.

Ley General de la Seguridad Social [γενικός νόμος περί κοινωνικής ασφάλισης ως ισχύει, όπως τροποποιήθηκε με το Real Decreto Legislativo 8/2015 (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 8/2015) της 30ής Οκτωβρίου 2015]

Άρθρο 221 –*Σύνταξη χηρείας μονίμων συντρόφων*–, παράγραφος 2.

«Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως ελεύθερη ένωση νοείται η ένωση την οποία συνιστούν, με συναισθηματική σχέση ανάλογη αυτής του γάμου, πρόσωπα τα οποία δεν κωλύονται να συνάψουν γάμο, δεν έχουν δεσμό γάμου με άλλο πρόσωπο και αποδεικνύουν, μέσω αντίστοιχης βεβαιώσεως καταχώρισεως, σταθερή και γνωστή συμβίωση, υφιστάμενη κατά τον χρόνο του θανάτου του αποβιώσαντος και με συνεχή διάρκεια τουλάχιστον πέντε ετών.

Η ύπαρξη ελεύθερης ενώσεως αποδεικνύεται μέσω βεβαιώσεως της καταχώρισεως σε οποιοδήποτε από τα ειδικά μητρώα που υφίστανται στις αυτόνομες κοινότητες ή στους δήμους του τόπου κατοικίας ή μέσω δημοσίου εγγράφου στο οποίο βεβαιώνεται η σύσταση της εν λόγω ελεύθερης ενώσεως. Τόσο η ως άνω καταχώριση όσο και η κατάρτιση του αντίστοιχου δημοσίου εγγράφου πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί τουλάχιστον δύο έτη πριν από την ημερομηνία θανάτου του αποβιώσαντος».

Καταλανικός Αστικός Κώδικας, Ley 25/2010 (νόμος 25/2010), της 29ης Ιουλίου 2010, του δεύτερου βιβλίου του Αστικού Κώδικα της Καταλονίας, περί του προσώπου και της οικογένειας

Άρθρο 231-1, παράγραφος 1, άρθρα 234-1 και 234-2.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η αναιρεσείουσα συμβίωσε με τον μόνιμο σύντροφό της, JMPG (στο εξής: αποβιώσας), επί είκοσι και πλέον έτη, αδιαλείπτως, έως τον θάνατο αυτού. Από τη συμβίωση αυτή απέκτησαν δύο τέκνα, γεννηθέντα στις 9/5/1994 και στις 3/8/1998, τα οποία καταχωρίστηκαν στο κοινό οικογενειακό βιβλιάριο.
- 2 Στις 3 Ιουλίου 2017, η αναιρεσείουσα και ο αποβιώσας ζήτησαν την καταχώριση της ελεύθερης ενώσεώς τους στο μητρώο σχέσεων συμβίωσης της Καταλονίας.
- 3 Στις 16 Αυγούστου 2017, ο αποβιώσας ετελεύτησε, και η αναιρεσείουσα υπέβαλε αίτηση χορήγησης σύνταξης χηρείας, η οποία απορρίφθηκε από το Instituto Nacional de la Seguridad Social (εθνικό ίδρυμα κοινωνικής ασφάλισης· στο εξής: INSS), με απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2017, λόγω μη εκπλήρωσης δύο προϋποθέσεων, ήτοι μη απόδειξης διάρκειας της συμβίωσης για ελάχιστο διάστημα πέντε ετών και μη τυπικής σύστασης της ελεύθερης ενώσεως δύο έτη πριν από τον θάνατο. Με οριστική απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, το INSS

επικύρωσε την προηγούμενη απόφαση με την οποία κρίθηκε η διοικητική ένσταση της αναιρεσείδουσας.

- 4 Με απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2018, το Juzgado de lo Social n.º 1 de Reus (δικαστήριο εργατικών διαφορών αριθ. 1 Reus) απέρριψε την προσφυγή που άσκησε η αναιρεσείδουσα ενώπιόν του, με την αιτιολογία ότι, καίτοι είχε αποδειχθεί η σταθερή και γνωστή συμβίωση των μόνιμων συντρόφων, δεν πληρούτο η προϋπόθεση της τυπικής σύστασης της ελεύθερης ενώσεως δύο έτη πριν από την ημερομηνία του θανάτου.
- 5 Πριν από τη συμβίωσή τους, αμφότεροι οι μόνιμοι σύντροφοι είχαν συνάψει γάμο με άλλα πρόσωπα. Ο γάμος της αναιρεσείδουσας λύθηκε με τον θάνατο του συζύγου της στις 3/5/2014. Ο αποβιώσας τελούσε υπό δικαστικό χωρισμό από τις 7/5/1984, αλλά η πραγματική λύση του γάμου του δεν βεβαιώνεται.
- 6 Η αναιρεσείδουσα προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου με αίτημα την αναίρεση της προμνησθείσας απόφασης του Juzgado de lo Social (δικαστήριο εργατικών διαφορών).

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Στα αντίστοιχα υπομνήματα με τα επιχειρήματά τους, τα οποία κατέθεσαν σε συμμόρφωση προς το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου, σχετικά με την ενδεχόμενη υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, η αναιρεσείδουσα τάχθηκε υπέρ της υποβολής τέτοιου ερωτήματος, ενώ το INSS αντιτάχθηκε σε αυτήν, εκτιμώντας ότι τα προβαλλόμενα αποτελέσματα δυσμενούς διάκρισης δεν υφίστανται.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 8 Ο Ley 40/2007 de 4 de diciembre, de medidas en materia de Seguridad Social (νόμος 40/2007, της 4ης Δεκεμβρίου 2004, περί μέτρων σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης· στο εξής: νόμος 40/2007) τροποποίησε το άρθρο 174 του Ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως· στο εξής: LGSS), προβλέποντας, στην παράγραφο του 3, την πρόσβαση των μόνιμων συντρόφων ελεύθερης ενώσεως στη σύνταξη χηρείας, την οποία δικαιούνταν έως τότε μόνο οι σύζυγοι, εφόσον οι μόνιμοι σύντροφοι πληρούν τις προϋποθέσεις σχετικά με την εισφορά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και την πρόσθετη απαίτηση της οικονομικής εξάρτησης του επιζώντος από τον θανόντα. Κατά την εν λόγω παράγραφο, ως ελεύθερη ένωση νοείται «η ένωση την οποία συνιστούν, με συναισθηματική σχέση ανάλογη αυτής του γάμου, πρόσωπα τα οποία δεν κωλύονται να συνάψουν γάμο, δεν έχουν δεσμό γάμου με άλλο πρόσωπο και αποδεικνύουν, μέσω αντίστοιχης βεβαιώσεως καταχωρίσεως, σταθερή και γνωστή συμβίωση, υφιστάμενη κατά τον χρόνο του θανάτου του αποβιώσαντος και με συνεχή διάρκεια τουλάχιστον πέντε ετών».

- 9 Στην ίδια παράγραφο 3 του άρθρου 174, προβλεπόταν ότι «[η] ύπαρξη ελεύθερης ενώσεως αποδεικνύεται μέσω βεβαιώσεως της καταχωρίσεως σε οποιοδήποτε από τα ειδικά μητρώα που υφίστανται στις αυτόνομες κοινότητες ή στους δήμους του τόπου κατοικίας ή μέσω δημοσίου εγγράφου στο οποίο βεβαιώνεται η σύσταση της εν λόγω ελεύθερης ενώσεως [...] τουλάχιστον δύο έτη πριν από την ημερομηνία θανάτου του αποβιώσαντος». Εν συνεχεία, θεσπίστηκε σημαντική εξαίρεση, στο **πέμπτο και τελευταίο εδάφιο** της ως άνω παραγράφου, κατά την οποία «στις αυτόνομες κοινότητες με ίδιο αστικό δίκαιο, εφόσον πληρούνται η απαίτηση της συμβίωσης που μνημονεύεται στο προηγούμενο εδάφιο, η αναγνώριση και η απόδειξη της ελεύθερης ενώσεως πραγματοποιούνται κατά τα προβλεπόμενα στην ειδική νομοθεσία τους».
- 10 Η Καταλονία είναι εδαφική περιοχή η οποία ιστορικά είχε πάντοτε ίδιο αστικό δίκαιο, το οποίο ενσωματώνεται στον Αστικό Κώδικα της Καταλονίας, του οποίου οι διατάξεις υπερισχύουν κάθε άλλου κανόνα, περιλαμβανομένων εκείνων του ισπανικού Αστικού Κώδικα. Στην Καταλονία, η ελεύθερη ένωση ρυθμίζεται από το άρθρο 234 του καταλανικού Αστικού Κώδικα. Το άρθρο 234-1, το οποίο επιγράφεται «Σχέση συμβίωσης», ορίζει ότι «δύο πρόσωπα τα οποία συμβιώνουν σε σχέση ανάλογη με τον γάμο θεωρούνται μόνιμοι σύντροφοι σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) εάν η συμβίωση έχει διάρκεια άνω των δύο ετών, αδιαλείπτως· β) εάν κατά τη διάρκεια της συμβίωσης αποκτήσουν κοινό τέκνο, ή γ) εάν εκπληρώσουν τις τυπικές διατυπώσεις της σύνταξης δημοσίου εγγράφου». Επομένως, εν αντιθέσει προς το καθεστώς που θεσπίζεται με το άρθρο 174, παράγραφος 3, του LGSS, το οποίο εφαρμόζεται στις αυτόνομες κοινότητες χωρίς ίδιο αστικό δίκαιο, δεν απαιτείται, ως τυπική διατύπωση, η κατάρτιση πράξης σύστασης της ελεύθερης ενώσεως, αλλά αρκεί να αποδεικνύεται συμβίωση ανάλογη αυτής του γάμου με κάθε αποδεικτικό μέσο αποδεκτό από τον νόμο. Το καταλανικό καθεστώς δεν απαιτεί επίσης τη λύση τυχόν προηγούμενου δεσμού γάμου.
- 11 Με απόφαση της 11ης Μαρτίου 2014, η οποία δημοσιεύθηκε στην Boletín Oficial del Estado (Επίσημη Εφημερίδα της Ισπανίας, BOE) στις 10 Απριλίου 2014 (στο εξής: απόφαση STC 40/2014), το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) ακύρωσε, ως αντισυνταγματικό, το προμνησθέν **πέμπτο εδάφιο** του άρθρου 174, παράγραφος 3, του LGSS, το οποίο παρέπεμπε, ως εξαίρεση από το γενικό καθεστώς, στην ειδική νομοθεσία των αυτόνομων κοινοτήτων με ίδιο αστικό δίκαιο για τον ορισμό και την απόδειξη της ελεύθερης ενώσεως, εκτιμώντας ότι η διάταξη αυτή συνεπαγόταν αδικαιολόγητη άνιση μεταχείριση όσον αφορά τη ρύθμιση της συντάξεως χηρείας ανάλογα με την αυτόνομη κοινότητα του τόπου κατοικίας του επιζώντος. Το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) εξέδωσε την εν λόγω απόφαση ακύρωσης λόγω αντισυνταγματικότητας με αποτελέσματα ex nunc, για τις περιπτώσεις που θα ανέκυπταν μετά την ημερομηνία της απόφασης ή για τις διαδικασίες στις οποίες δεν είχε εκδοθεί ακόμη απρόσβλητη διοικητική ή δικαστική απόφαση. Συναφώς, στην απόφαση STC 40/2014 καταγράφεται η γνώμη της μειοψηφίας δύο δικαστών του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου), κατά τους οποίους δεν υφίσταται τέτοια κατάσταση άνισης μεταχείρισης στην πρόσβαση

στη σύνταξη χηρείας για τους μονίμους συντρόφους, αλλά απλώς παραπομπή στο εφαρμοστέο σε αυτούς νομικό καθεστώς βάσει της κοινότητας στην οποία είναι εγγεγραμμένοι.

- 12 Το διατακτικό της απόφασης αυτής οδήγησε σε διοικητική και δικαστική πρακτική δυνάμει της οποίας απαιτείται πλέον να πληρούται η απαίτηση της καταχώρισης στο μητρώο ή της σύστασης της ελεύθερης ενώσεως με συμβολαιογραφική πράξη δύο έτη πριν από τον θάνατο, ως συστατικός τύπος, ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες ο θάνατος επήλθε πριν από την απόφαση STC 40/2014, αλλά υφίστατο διαδικασία στην οποία δεν είχε εκδοθεί απρόσβλητη απόφαση.
- 13 Πάντως, ο νομοθέτης αναθεώρησε τον νομικό κανόνα σχετικά με τη σύνταξη χηρείας, προκειμένου να απαλείψει από την έννομη τάξη το ακυρωθέν από το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) πέμπτο εδάφιο, ενάμισι έτος μετά την έκδοση της απόφασης STC 40/2014. Συγκεκριμένα, μέσω του Real Decreto legislativo 8/2015 (βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 8/2015), της 30ής Οκτωβρίου 2015, εγκρίθηκε νέο κείμενο του LGSS, του οποίου το άρθρο 221, με τίτλο «Σύνταξη χηρείας μονίμων συντρόφων», ορίζει τη νομική έννοια των μονίμων συντρόφων κατά τρόπο ταυτόσημο με το προϊσχύσαν άρθρο 174, παράγραφος 3, του LGSS, χωρίς εντούτοις την εξαίρεση που αφορά τις αυτόνομες κοινότητες με ίδιο αστικό δίκαιο. Επιπλέον, η αυτόνομη κυβέρνηση της Καταλονίας δεν αντέδρασε στη νέα κατάσταση έως την έκδοση του Decreto ley 3/2015 relativo a la creació del registre de parejas estables de Catalunya (νομοθετικού διατάγματος περί δημιουργίας μητρώου σχέσεων συμβίωσης της Καταλονίας), της 6ης Οκτωβρίου 2015. Το μητρώο αυτό τέθηκε σε λειτουργία 1η Απριλίου 2017.
- 14 Ούτε η απόφαση STC 40/2014 ούτε ο νομοθέτης προέβλεψαν οποιαδήποτε μεταβατική περίοδο για την εφαρμογή της ως άνω νομολογίας του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) και της νέας τυπικής απαίτησης για την πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας στην Καταλονία. Πέραν της δημοσίευσης της εν λόγω απόφασης στη BOE της 10/04/2014, η κεντρική διοίκηση του κράτους και η αυτόνομη διοίκηση της Καταλονίας δεν ενημέρωσαν επίσης την καταλανική κοινωνία για την αναγκαιότητα πραγματοποίησης της καταχώρισης στο μητρώο ή σύστασης της ελεύθερης ενώσεως με συμβολαιογραφική πράξη, προκειμένου να διατηρηθεί η προσδοκία πρόσβασης στη σύνταξη χηρείας σε περίπτωση θανάτου ενός εκ των μονίμων συντρόφων.
- 15 Επομένως, η νέα κατάσταση την οποία δημιούργησε η απόφαση STC 40/2014 εμπόδισε, αρχικώς, την πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας που απορρέει από την ύπαρξη ελεύθερης ενώσεως στην Καταλονία, λόγω της πρόδηλης αδυναμίας απόδειξης της καταχώρισης στο μητρώο δύο έτη πριν από τον θάνατο, και, εν συνεχεία, δυσχέρανε σημαντικά την πρόσβαση στην εν λόγω παροχή, για τους προεκτεθέντες λόγους. Στο προοίμιο του καταλανικού Decreto ley 3/2015 (νομοθετικού διατάγματος 3/2015), το οποίο ρυθμίζει το μητρώο σχέσεων συμβίωσης, αναγνωρίζεται ότι «η επείγουσα και έκτακτη ανάγκη της

προτεινόμενης ρύθμισης υπαγορεύεται από την κατάσταση άνιση μεταχείριση στην οποία τελούν οι μόνιμοι σύντροφοι οι οποίοι υπόκεινται στους κανόνες του Αστικού Κώδικα της Καταλονίας σε σχέση με εκείνη των μόνιμων συντρόφων άλλων εδαφικών περιοχών της Ισπανίας στις οποίες το εν λόγω μητρώο έχει ρυθμιστεί, οι οποίοι διαθέτουν ως εκ τούτου ένα μέσο απόδειξης της ύπαρξης της ελεύθερης ένωσής τους».

- 16 Εξάλλου, τόσο στην Καταλονία όσο και στην υπόλοιπη Ισπανία, η σύνταξη χηρείας, είτε απορρέει από δεσμό γάμου είτε από ελεύθερη ένωση, είναι παροχή με έντονα «γυναικείο» χαρακτήρα, δεδομένου ότι οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν άνω του 90 % των δικαιούχων. Πρόκειται για ένα στατιστικό στοιχείο το οποίο δεν αμφισβητήθηκε στην κύρια δίκη, δεδομένου ότι αποδίδεται στον παραδοσιακό καταμερισμό των καθηκόντων στα νοικοκυριά οικογενειών.
- 17 Εν ολίγοις, στα έτη που ακολούθησαν την έκδοση της απόφασης STC 40/2014, ο αριθμός των νέων δικαιούχων σύνταξης χηρείας που απορρέει από ελεύθερη ένωση μειώθηκε κατά το ήμισυ στην Καταλονία, πτώση η οποία δεν παρατηρείται στο σύνολο της Ισπανίας.
- 18 Ως εκ τούτου, λόγω της ουσιαστικής μεταβολής του κανονιστικού πλαισίου αυτού του είδους σύνταξης χηρείας από το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο), το οποίο ενήργησε ως «αρνητικός νομοθέτης», στην Καταλονία, αλλά και στην Αραγωνία και στη Ναβάρρα, πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας συνέχισαν να έχουν μόνο οι «de jure σύντροφοι», ήτοι οι de facto σύντροφοι που εκπλήρωσαν την προαναφερθείσα τυπική απαίτηση της καταχώρισης στο μητρώο ή της σύστασης της ελεύθερης ενώσεως με συμβολαιογραφική πράξη. Εφαρμόζοντας αυστηρά την απόφαση STC 40/2014 και τηρώντας το χρονικό σημείο έναρξης ισχύος της κήρυξης της αντισυνταγματικότητας, το αιτούν δικαστήριο, δυνάμει του νόμου, αρνήθηκε να αναγνωρίσει τη σύνταξη χηρείας που απορρέει από ελεύθερη ένωση εάν δεν αποδεικνυόταν η τυπική απαίτηση της καταχώρισης στο μητρώο ή της σύστασης της ελεύθερης ενώσεως με συμβολαιογραφική πράξη, ακόμη και σε περιπτώσεις θανάτων που είχαν προηγηθεί της απόφασης αυτής (όταν δεν είχε εκδοθεί απρόσβλητη απόφαση στην αντίστοιχη διαδικασία). Από τις 39 αποφάσεις, 36 εκδόθηκαν σε διαδικασίες στις οποίες τη σύνταξη χηρείας ζητούσε γυναίκα, γεγονός που αντικατοπτρίζει τον «γυναικείο» χαρακτήρα μιας παροχής η οποία βασίζεται επιπλέον σε προϋπόθεση οικονομικής εξάρτησης.
- 19 Καίτοι ο νόμος αποκλείει το ενδεχόμενο ευέλικτης, κατά περίπτωση, εφαρμογής της έναρξης ισχύος της κήρυξης της αντισυνταγματικότητας και ακυρότητας που περιέχεται στην απόφαση STC 40/2014 (όσον αφορά την αναγκαία καταχώριση σε μητρώο ή σύσταση της ελεύθερης ενώσεως με συμβολαιογραφική πράξη δύο έτη πριν από τον θάνατο), το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες σχετικά με το αν οι αξιοσημείωτες δυσχέρειες που προκλήθηκαν στην Καταλονία για την πρόσβαση στην επίμαχη σύνταξη χηρείας λόγω των προεκτεθεισών συνθηκών, ήτοι της ανυπαρξίας μεταβατικής περιόδου προσαρμογής στη νέα νομική απαίτηση, της έλλειψης ενημέρωσης των πολιτών και της καθυστέρησης της

νομοθετικής μεταρρύθμισης και της δημιουργίας του μητρώου ελεύθερων ενώσεων, δημιούργησαν κατάσταση άνισης μεταχείρισης, με πρόδηλες επιπτώσεις στο φύλο, η οποία αντιβαίνει στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

- 20 Συγκεκριμένα, ενώ στην υπόλοιπη Ισπανία οι μόνιμοι σύντροφοι γνώριζαν από την 1η Ιανουαρίου 2008 ότι, δυνάμει του νόμου 40/2007, με τον οποίο θεσπίστηκε η παροχή, ήταν αναγκαία η καταχώριση σε μητρώο ή η σύσταση της ελεύθερης ενώσεως με συμβολαιογραφική πράξη για την απόκτηση πρόσβασης στη σύνταξη χηρείας, στην Καταλονία είχε δημιουργηθεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι η απαίτηση αυτή δεν ήταν αναγκαία, λόγω της παραπομπής, στον LGSS, στην ειδική καταλανική νομοθεσία. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης, ότι η αναιρεσείουσα και ο αποβιώσας θα είχαν εκπληρώσει τις τυπικές διατυπώσεις όσον αφορά τη σχέση τους εάν είχαν ενημερωθεί δεόντως ότι αυτό ήταν απαραίτητο για να αποκτήσουν πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας. Πραγματοποίησαν όντως τις διατυπώσεις αυτές τον Ιούλιο του 2017, όταν δημιουργήθηκε στην Καταλονία το μητρώο σχέσεων συμβίωσης.
- 21 Αυτός ο περιορισμός στην πρόσβαση στη σύνταξη, με την επακόλουθη ματαίωση της προσδοκίας σύνταξης βασισμένης στην καταβολή εισφορών η οποία έχει προνοιακό χαρακτήρα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστά έμμεση διάκριση δεδομένου ότι, παρά την ουδέτερη διατύπωσή του, θίγει πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Δικαστήριο) (βλ. απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2011, Brachner, C-123/10, σκέψεις 56 και 70· ομοίως, αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2012, Elbal Moreno, C-385/11, σκέψη 29, και της 9ης Νοεμβρίου 2017, Espadas Recio, C-98/15, σκέψη 38). Ως εκ τούτου, εάν ήθελε θεωρηθεί ότι η απόφαση STC 40/2014 δημιούργησε, λόγω των προεκτεθεισών περιστάσεων, κατάσταση η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί αντικειμενικώς έμμεση διάκριση λόγω φύλου, το αιτούν δικαστήριο θα μπορεί, μέσω πιο ευέλικτης ερμηνείας της νομολογίας που καθιερώθηκε στην προμνησθείσα απόφαση του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) και του ισχύοντος άρθρου 221 του LGSS που ρυθμίζει τη σύνταξη χηρείας, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, και κατόπιν κατά περίπτωση ανάλυσης των περιπτώσεων που ανακύπτουν, να αναγνωρίσει το δικαίωμα στην εν λόγω σύνταξη στις περιπτώσεις εκείνες που ανέκυψαν στα έτη μετά την έκδοση της απόφασης STC 40/2014 στις οποίες είναι απολύτως πεπεισμένο ότι η αιτούσα τη σύνταξη χηρείας και ο σύντροφός της δεν είχαν την πραγματική δυνατότητα, υπό συνθήκες ίσης μεταχείρισης σε σχέση με τους δικαιούχους άλλων αυτόνομων κοινοτήτων, να γνωρίζουν και να εκπληρώσουν τη νέα νομική απαίτηση για την πρόσβαση στην παροχή αυτή.
- 22 Το συμπέρασμα αυτό οδηγεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, καθόσον εκτιμά ότι είναι αναγκαίο να αρθούν οι αμφιβολίες που έχει σχετικά με το κύρος του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής

ασφαλίσεως, κατά το οποίο «[η] παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις διατάξεις περί παροχών προς επιζώντες ούτε στις διατάξεις περί οικογενειακών παροχών», σε σχέση με την αρχή η οποία, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, «συνεπάγεται την απουσία κάθε διακρίσεως που βασίζεται στο φύλο». Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η εν λόγω εξαίρεση των παροχών προς επιζώντες από την προστασία της οδηγίας αντιβαίνει στη θεμελιώδη αρχή της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών, η οποία κατοχυρώνεται στα άρθρα 2 και 3 ΣΕΕ, στο άρθρο 19 ΣΛΕΕ, στο άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στο άρθρο 33 και στο άρθρο 34, παράγραφος 1, του Χάρτη.

- 23 Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/54, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, όσον αφορά επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, τις «παροχές επιζώντων και οικογενειακές παροχές», και τούτο αναδεικνύει την αδυναμία διατήρησης και τον παρωχημένο χαρακτήρα της εξαίρεσης που προβλέπεται στην οδηγία 79/7 σε σχέση με τις ίδιες παροχές στον τομέα της δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης, λαμβανομένου επίσης υπόψη ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, πρόκειται για παροχή η οποία βασίζεται στην προηγούμενη καταβολή εισφορών.
- 24 Ανεξαρτήτως της απάντησης που θα δοθεί στο ανωτέρω ερώτημα περί του κύρους της επίμαχης διάταξης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν η κατάσταση που δημιουργήθηκε με την απόφαση STC 40/2014 αντιβαίνει στο άρθρο 17 και στο άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη, τα οποία κατοχυρώνουν, αντιστοίχως, το δικαίωμα ιδιοκτησίας και την απαγόρευση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων, λόγω φύλου ή γέννησης ή της ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας. Κατά το άρθρο 6 ΣΕΕ, ο Χάρτης έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες.
- 25 Όσον αφορά τη λυσιτέλεια των υποβαλλόμενων ερωτημάτων, υπενθυμίζεται ότι, βάσει της ισπανικής νομοθεσίας, το αιτούν δικαστήριο υποχρεούται να εφαρμόζει το κριτήριο του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) σε σχέση με την *ex nunc* ισχύ της απαίτησης τήρησης των διατυπώσεων που αφορούν την ελεύθερη ένωση δύο έτη πριν από τον θάνατο, χωρίς δυνατότητα να αποκλίνει από τα οριζόμενα στην απόφαση STC 40/2014. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε, βάσει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να καταστήσει πιο ευέλικτη την αυστηρή εφαρμογή της νομολογίας του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) και της επακόλουθης ρύθμισης της σύνταξης χηρείας μόνο στην περίπτωση που το Δικαστήριο απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα υπό την έννοια ότι η αναλυθείσα πραγματική και νομική κατάσταση θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματα των οποίων η ερμηνεία ζητείται.
- 26 Όσον αφορά την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιληφθεί των υποβαλλόμενων ερωτημάτων, από την πλέον πρόσφατη νομολογία του

Δικαστηρίου προκύπτει ότι αυτή είναι αναμφισβήτητη (βλ. αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 2017, Florescu, C-258/14· της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger, C-414/16· της 6ης Νοεμβρίου 2018, Bauer και Brossonn, C-569/16 και C-570/16, και της 19ης Νοεμβρίου 2019, AK, C-585/18, 624/18 και 625/18). Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα επαρκούν αφ' εαυτών και δεν χρήζουν διευκρινίσεων από διατάξεις του δικαίου της Ένωσης ή του εθνικού δικαίου προκειμένου να αναγνωρίζουν στους ιδιώτες δικαιώματα δυνάμενα να προβληθούν αυτά καθ' εαυτά. Ομοίως, από την εν λόγω νομολογία προκύπτει ότι απόκειται στο Δικαστήριο να μεριμνά για την προσήκουσα ερμηνεία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, ιδίως όταν αντιστοιχούν σε δικαιώματα που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ). Εν πάση περιπτώσει, πρόκειται, αφενός, για την αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου και, αφετέρου, για παροχή κοινωνικής ασφάλισης, θέματα τα οποία εμπίπτουν όλα στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 27 Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα ερμηνείας αφορά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη, κατά το οποίο «[κ]άθε πρόσωπο δικαιούται να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει και να τα κληροδοτεί. Κανείς δεν μπορεί να στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι δίκαιης και έγκαιρης αποζημίωσης για την απώλειά της. Η χρήση των αγαθών μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς από το[ν] νόμο, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο προς το γενικό συμφέρον». Κατά τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το άρθρο αυτό αντιστοιχεί στο άρθρο 1 του πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.
- 28 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, διά παραπομπής στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 7ης Ιουλίου 2011, Stummer κατά Αυστρίας, όταν νομοθεσία προβλέπει την αυτόματη καταβολή κοινωνικής παροχής, αφορά περιουσιακό συμφέρον το οποίο εμπίπτει, για τα πρόσωπα που πληρούν τις προϋποθέσεις της, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Τα δικαιώματα που απορρέουν από την καταβολή εισφορών σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης συνιστούν, συνεπώς, περιουσιακά δικαιώματα για τους σκοπούς του άρθρου αυτού. Εντούτοις, το δικαίωμα ιδιοκτησίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο αυτό δεν έχει απόλυτο χαρακτήρα και η άσκησή του μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, οι οποίοι δικαιολογούνται από σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει η Ένωση (βλ. απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, Florescu, C-258/14, σκέψεις 49, 50 και 51). Συναφώς, ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι επίσης η απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Φεβρουαρίου 2018, στην υπόθεση Nagy κατά Ουγγαρίας, και ιδίως οι σκέψεις 80, 82 και 88.
- 29 Στην απόφαση STC 40/2014, το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) βασίζει την κρίση του στην αναγκαιότητα εξίσωσης των όρων πρόσβασης στη σύνταξη χηρείας σε όλες τις αυτόνομες κοινότητες της Ισπανίας. Πάντως, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί αμφίβολο, λαμβανομένης υπόψη της αρχής

της αναλογικότητας που πρέπει να διέπει κάθε περιορισμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στον Χάρτη, να μπορεί να γίνει δεκτή κήρυξη αντισυνταγματικότητας και ακυρότητας η οποία είχε ως αποτέλεσμα, στη διοικητική και δικαστική πρακτική, την άμεση απαίτηση πλήρωσης τυπικής προϋπόθεσης μεταξύ άλλων σε περιπτώσεις στις οποίες ο θάνατος του αποβιώσαντος επήλθε πριν από την ημερομηνία της απόφασης. Μια λύση πιο εύλογη και σύμφωνη προς τις θεμιτές προσδοκίες των επηρεαζόμενων προσώπων θα ήταν η θέσπιση μεταβατικής περιόδου προσαρμογής στη νέα απαίτηση περί καταχώρισης των μονίμων συντρόφων στο μητρώο τουλάχιστον δύο έτη πριν από τον θάνατο.

- 30 Ως εκ τούτου, με σκοπό τη «λεπτομερή εξέταση των ατομικών περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης –ιδίως της φύσης της αλλαγής που επήλθε στις εν λόγω προϋποθέσεις–, προκειμένου να εξακριβωθεί η ύπαρξη σημαντικού περιουσιακού συμφέροντος επαρκώς αποδεδειγμένου από την άποψη της εσωτερικής νομοθεσίας», όπως επισημαίνεται στη σκέψη 89 της απόφασης του ΕΔΔΑ της 8ης Φεβρουαρίου 2018, στην υπόθεση Nagy κατά Ουγγαρίας, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, στις περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει πεποίθηση ότι το επηρεαζόμενο πρόσωπο, του οποίου το αυτόματο δικαίωμα στη σύνταξη χηρείας αναγνωρίστηκε με την επέλευση της γενεσιουργού αιτίας (του θανάτου του συντρόφου), βρέθηκε σε αδυναμία ή αντιμετώπισε σοβαρές δυσκολίες για να πληροφορηθεί και να εκπληρώσει τη νέα τυπική απαίτηση για τους προεκτεθέντες λόγους, πρέπει να θεωρηθεί ότι θίγεται περιουσιακό συμφέρον το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 17 του Χάρτη.
- 31 Το επόμενο ερμηνευτικό ερώτημα αφορά την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου, η οποία κατοχυρώνεται ως θεμελιώδες δικαίωμα στο άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη, σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 6 ΣΕΕ και με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ. Λυσιτελής είναι επίσης το άρθρο 1 της οδηγίας 79/7, ανάλογα με την απάντηση που θα δοθεί στο ερώτημα περί κύρους σε σχέση με την εξαίρεση των παροχών προς επιζώντες. Στην «επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 21» του Χάρτη διευκρινίζεται ότι το άρθρο αυτό πηγάζει από το άρθρο 14 ΕΣΔΑ και ότι, εφόσον συμπίπτει με το εν λόγω άρθρο, εφαρμόζεται σύμφωνα με αυτό. Συγκεκριμένα, το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ ορίζει ότι «[η] χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως».
- 32 Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι έμμεση διάκριση υφίσταται οσάκις η εφαρμογή εθνικού μέτρου, έστω και αν η διατύπωση του μέτρου αυτού είναι ουδέτερη, θίγει στην πράξη πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών (βλ. αποφάσεις της 20ής Οκτωβρίου 2011, Brachner, C-123/10, σκέψεις 56 και 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία της 22ας Νοεμβρίου 2012, Elbal Moreno, C-385/11, σκέψη 29 της 9ης Νοεμβρίου 2017, Espadas Recio, C-98/15, σκέψη 38, και της 8ης Μαΐου 2019, VVL, C-161/18).

- 33 Όπως προεκτέθηκε, ο περιορισμός, στην Καταλονία, της πρόσβασης στη σύνταξη χηρείας που απορρέει από δεσμό ελεύθερης ενώσεως έχει δημιουργήσει κατάσταση άνιση μεταχείρισης με πρόδηλες επιπτώσεις στο φύλο, δεδομένου ότι πρόκειται για καταφανώς «γυναικεία» σύνταξη, στο μέτρο που, καίτοι πρόκειται για τυπικώς ουδέτερο περιορισμό, επηρεάζει σε 90 % των περιπτώσεων γυναίκες και, επομένως, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστά κατάσταση έμμεσης διάκρισης. Συναφώς, σε σχέση με περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση, στις οποίες απόφαση του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) και η μεταγενέστερη νομοθετική μεταρρύθμιση (η οποία αποτυπώνεται στο νέο άρθρο 221 του LGSS) προκαλούν άνιση μεταχείριση ομάδων προσώπων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι στο κράτος μέλος απόκειται, αφού αυτό έχει θεσπίσει τον κανόνα που τεκμαίρεται ότι εισάγει διακρίσεις, να αποδείξει ότι ο εν λόγω κανόνας εξυπηρετεί θεμιτό στόχο της κοινωνικής πολιτικής του, ότι ο εν λόγω στόχος είναι ξένος προς οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου και ότι ήταν εύλογη η εκτίμησή του ότι τα μέσα που επέλεξε είναι πρόσφορα για την υλοποίηση του στόχου αυτού (απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2011, Brachner, C-123/10, σκέψη 74).
- 34 Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνεται ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, δύο είναι τα μέτρα τα οποία το Δικαστήριο πρέπει να αξιολογήσει χωριστά, ήτοι, αφενός, την κύρια απόφαση του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) να εξισώσει τους όρους πρόσβασης στη σύνταξη χηρείας που απορρέει από ελεύθερη ένωση σε όλες τις αυτόνομες κοινότητες της Ισπανίας, μέσω της επιβολής της απαίτησης τήρησης τυπικών διατυπώσεων για την ελεύθερη ένωση και στην Καταλονία (καθώς και στην Αραγονία και στη Ναβάρρα), εν αντιθέσει προς τα όσα προβλέπει το ίδιο αστικό δίκαιο αυτών των αυτόνομων κοινοτήτων, το οποίο υπερισχύει· αφετέρου, την απόφαση που αφορά τα άμεσα αποτελέσματα της εξίσωσης αυτής, χωρίς προηγούμενη ενημέρωση και χωρίς μεταβατική περίοδο προσαρμογής.
- 35 Το αιτούν δικαστήριο εφιστά επίσης την προσοχή στο γεγονός ότι ούτε το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο), κατά την έκδοση της απόφασης STC 40/2014, ούτε ο νομοθέτης, κατά την έκδοση της νέας νομοθεσίας, έλαβαν υπόψη τον αρνητικό αντίκτυπο στις γυναίκες αμφοτέρων των μέτρων, ιδίως της απαίτησης ex nunc τήρησης τυπικών διατυπώσεων για την ελεύθερη ένωση, δεδομένου ότι η σύνταξη χηρείας αφορά κυρίως τις γυναίκες.
- 36 Επισημαίνεται επίσης ότι η συγκεκριμένη παροχή, καθόσον προϋποθέτει οικονομική εξάρτηση η οποία πρέπει να υφίσταται τόσο κατά τον χρόνο της γενεσιουργού αιτίας της παροχής όσο και κατά τη διάρκεια της εισπραξής της (άρθρο 221, παράγραφος 1, του LGSS), έχει σαφώς προνοιακό χαρακτήρα παροχής προς επιζώντες τον οποίο δεν έχει η σύνταξη χηρείας που απορρέει από δεσμό γάμου, η οποία δεν προβλέπει τέτοια απαίτηση και, ως εκ τούτου, η αναλυθείσα κατάσταση ενδέχεται να προσβάλλει επιπλέον το θεμελιώδες δικαίωμα στη «νομική, οικονομική και κοινωνική προστασία της οικογένειας» του άρθρου 33, παράγραφος 1, του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 16 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη.

- 37 Τέλος, σε σχέση με την ενδεχόμενη επίκληση οικονομικών λόγων σχετικών με τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, βάσει οικονομικών στοιχείων που περιέχονται στη δικογραφία, οι συντάξεις χηρείας που απορρέουν από δεσμό ελεύθερης ενώσεως δεν υπερβαίνουν το 1% του συνόλου των συντάξεων χηρείας. Επιπλέον, πρόκειται για δημόσια σύνταξη της κοινωνικής ασφάλισης η οποία εξαρτάται από την καταβολή εισφορών, ήτοι χρηματοδοτείται από τις εισφορές του αποβιώσαντος (και της επιχείρησης που τον απασχολεί) στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.
- 38 Στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα επισημαίνεται η ενδεχόμενη ύπαρξη δεύτερου λόγου δυσμενούς διάκρισης, και συγκεκριμένα της γέννησης ή, εναλλακτικώς, της ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας.
- 39 Όπως προεκτέθηκε, ενώ στις λοιπές αυτόνομες κοινότητες της Ισπανίας, οι μόνιμοι σύντροφοι γνώριζαν από την 1η Ιανουαρίου 2008, ημερομηνία έναρξης ισχύος της παροχής (δυνάμει του νόμου 40/20074), την επιτακτική προϋπόθεση της εγγραφής στο μητρώο ή της τυπικής σύστασης της ελεύθερης ενώσεως προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στη σύνταξη χηρείας, στην Καταλονία, στην Αραγωνία και στη Ναβάρρα δημιουργήθηκε δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι η πλήρωση της προϋπόθεσης αυτής δεν ήταν απαραίτητη, λόγω της εφαρμογής του ίδιου αστικού δικαίου αυτών των αυτόνομων κοινοτήτων στον νομικό ορισμό της ελεύθερης ενώσεως. Η εμπιστοσύνη αυτή υποστηριζόταν από τη διοικητική ή δικαστική πρακτική προ της απόφασης STC 40/2014.
- 40 Οι προεκτεθείσες περιστάσεις οι οποίες δημιουργήθηκαν μετά την εν λόγω απόφαση του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) δημιούργησαν επίσης κατάσταση άνιση μεταχείρισης απορρέουσα, εν προκειμένω, από το γεγονός της διαμονής στην Καταλονία. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η προεκτεθείσα κατάσταση μπορεί να θεωρηθεί διάκριση λόγω της γέννησης αμφοτέρων των μόνιμων συντρόφων στη Βαρκελώνη ή, εναλλακτικώς, λόγω της ιδιότητας του μέλους εθνικής μειονότητας, λόγω της ιδιότητας αυτών ως Καταλανών, δεδομένου ότι, στην Καταλονία, αναγνωρίζονται συνταγματικά η ιδιότητα της «ιθαγένειας» και η αποκλειστική αρμοδιότητα ρύθμισης από το ίδιο αστικό δίκαιο της νομικής κατάστασης που απορρέει, τελικώς, από την ιδιότητα αυτή και έχει ως αποτέλεσμα την έλλειψη προστασίας και την άνιση μεταχείριση που συνιστά δυνητικώς δυσμενή διάκριση.